

دانشتهای جذاب از کشورهای میزبان نوروز

نوروز، جشنی است که علاوه بر ایران در برخی از کشورهای آسیای میانه، شرق آسیا و شمال قاره آفریقا برگزار می‌شود، البته تفاوت‌های جالبی در نحوه اجرای این مراسم وجود دارد اما منشاء اصلی آن بهار است.

نوروز، جشنی است که علاوه بر ایران در برخی از کشورهای آسیای میانه، شرق آسیا و شمال قاره آفریقا برگزار می‌شود، البته تفاوت‌های جالبی در نحوه اجرای این مراسم وجود دارد اما منشاء اصلی آن بهار است.

مجله مهر - امیر محب ملکی: «نوروز» نخستین روز سال خورشیدی ایرانی برابر با اول فروردین، آغاز سال نو و یکی از کهن‌ترین جشن‌های به جا مانده از دوران ایران باستان است. در مورد زمان پیدایش نوروز پژوهش‌های بسیاری صورت گرفته و از اسناد باقیمانده، عمر آن را با پیشینه اقوام آریایی مرتبط دانسته‌اند اما آنچه مشخص است برگزاری جشن‌های نوروزی به ۵۳۸ سال قبل از میلاد در ایران باستان بازمی‌گردد. البته در شاهنامه، از نشستن جم (یما) روی تخت ارگ جمشید و پخش شدن نور از تاج زرین او که باعث شادمانی مردم شد، به عنوان آغاز شکل‌گیری جشن‌های نوروزی نام برده شده است.

در سال‌های نه چندان دور تنها ایران و کشورهایمانند افغانستان، پاکستان، مصر و ... بصورت رسمی عید نوروز را جشن می‌گرفتند اما با فروپاشی شوروی سابق و پایان یافتن سلطه بعضی از دیکتاتورها در منطقه، امروز شاهد برگزاری این آئین سنتی در کشورهای آسیای میانه، قفقاز، شبه قاره هند و بالکان، برخی کشورهای خاورمیانه و شمال قاره آفریقا هستیم. ضمن اینکه در برخی کشورهای شرق آسیا هم جشن‌های خاص برگزار می‌شود که قدمتی تاریخی داشته و شباهت بسیاری با جشن‌های نوروزی دارد اما در همه این جشن‌ها اعتدال بهاری، نقطه عطف میزبانی از نوروز است.

تاجیکستان؛ رمز دوستی نوروزی

«خیدیر ایام» جشن بزرگ مردم تاجیکستان بوده، به ویژه بدخشانیان که جشنی ملی و دیرینه است. تعدادی از آئین این جشن در تاجیکستان با جشن‌های نوروزی ایران مشترک است اما برپایی مسابقاتی چون تاب‌بازی و یا بزکشی از مراسم خاص این کشور در سال جدید است. همچنین گل‌گردانی و بلبل‌گردانی از برنامه‌های دیگری تاجیک‌هاست. همچنین در این روز آنها از دره و تپه و دامنه کوه‌ها، گل چیده و خبر پایان یافتن زمستان و فرا رسیدن عروس سال، آغاز کشت و کار بهاری و آمدن نوروز را به هم‌شهری‌های خود مژده می‌دهند.

تاجیک‌ها نوروز را «عید سر سال» یا «عید سال نو» نامیده و به عنوان رمز دوستی و زنده شدن کل موجودات می‌دانند که با احتساب سال میلادی، ۲۱ یا ۲۲ مارس شروع می‌شود؛ در روزهای قبل از آن هم خانه تکانی می‌کنند تا گردی از سال کهنه باقی نماند. برابر رسمی قدیمی، پیش از طلوع خورشید نوروز، مردم جاروی سرخ رنگی را که در فصل پاییز از کوه جمع کرده‌اند، جلوی خانه می‌گذارند و پس از طلوع، هر خانواده‌ای سعی دارد، هرچه زودتر وسایل خانه را جهت تمیز کردن، بیرون آورد. آنها پارچه‌ای قرمز را هم بالای سر و در ورودی خانه می‌آویزند که به معنی رمز نیکی و خوشی ایام سال است.

مردم این کشور مانند ایرانی‌ها سفره هفت سین می‌چینند که به آن سفره «دسترخان» می‌گویند اما برگزاری جشن نوروز را به خیابان‌ها می‌کشاندند تا همه در آن شریک باشند. در نخستین روز نوروز هم صبحانه را با انواع غذاهای شیرین صرف می‌کنند که عبارت است از حلوا، شیربرنج و غوز حماچ؛ آنهم به این امید که تا پایان سال زندگی‌شان شیرین باشد. سپس همه لباس تازه به تن می‌کنند و کوچکترها در حالی که غنچه‌ای از گل سرخ در دست دارند، نزد بزرگترها می‌روند و با گفتن «شاگون بهار مبارک» سالی خوش برایشان آرزو می‌کنند.

افغانستان؛ خواستگاه نوروز باستان

نوروز در تاریخ و فرهنگ افغانستان قدمتی بیش از ۳ هزار سال داشته و مظهر بزرگداشت زندگی، طبیعت و ارزش‌های انسانی است که ریشه‌های عمیقی در شعر، ادب، هنر و رسوم خانوادگی و اجتماعی این کشور دارد و با همان فر و شکوه پیشین انجام می‌شود. از آئین‌های خاص افغان‌ها در اولین روز نوروز، احتزاز پرچم و یا علم امام علی(ع) است که با مراسمی ویژه صبح عید برافراشته شده و بدین‌گونه، جشن نوروز بصورت آغاز می‌شود. مردم بر این باورند اگر برافراشته شدن علم به آرامی و بدون لرزش و توقف باشد، سالی نیکو و میمون پیش‌رو خواهند داشت.

در افغانستان و یا به عبارتی در بلخ و مرکز آن مزار شریف، در روزهای ابتدای سال دشت‌ها و دیوار و پشت بام‌های گلی خانه‌های مجاور آن پر از گل سرخ می‌شود؛ مانند اجاق بزرگی که در آن لاله می‌سوزد. از این‌رو جشن «نوروز» و جشن «گل سرخ» هردو یک معنی دارد. شستشوی فرش‌های خانه، زدودن گرد و غبار پیش از آمدن نوروز، برگزاری مسابقاتی از جمله بزکشی، شتر سواری، قوچ سواری و گرفتن کشتی خاص از جمله مراسم دیگر نوروز در این کشور است.

البته جالب است بدانید فیض‌الله محتاج از کارشناسان فرهنگی افغان معتقد است بزرگترین جشن‌های آریایی در بلخ باستان، سرزمینی که امروز افغانستان نامیده می‌شود، برگزار می‌شد. بر اساس نظر این کارشناس، طبق اسطوره‌های ملی، ۵ هزار سال پیش و در عهد «یما» جشن باستانی نوروز توسط «کیومرث» نخستین فرمانروای آریایی بنیان نهاده شده و خاستگاه این جشن باستانی شهر بلخ است.

ازبکستان؛ احیای بعد از ۲۶ سال

پس از رهایی از سلطه اتحاد جماهیر شوروی و پس از استقلال، مردم ازبکستان هر سال نوروز را به عنوان یکی از عمده‌ترین جشن‌های کشورشان گرامی می‌دارند. البته به خاطر عدم انجام جشن نوروز در دوران شوروی سابق (۷۰ سال دوران کمونیسم)، این مراسم ریشه‌های خود را از دست داد و کم رونق شده بود اما از فوریه (اسفند) سال ۱۹۸۹ میلادی درباره تجلیل «جشن نوروز» تدابیر ویژه‌ای اتخاذ و به تصویب رسید. بر این اساس در مارس (فروردین) سال ۱۹۹۰ میلادی جشن همگانی و مردمی «نوروز» به عنوان روز تعطیل اعلام شد که این امر مورد استقبال مردم این کشور قرار گرفت.

جشن نوروز از قرون گذشته تاکنون در شهرهایی مانند بخارا، سمرقند، خوارزم، خوقند و شهرسبز باشکوه و شوکت خاصی برگزار می‌شد و امروز با همان شیوه قدیمی انجام می‌شود. در روز نوروز سمنک، حلیم، سنپوسه‌ای گیاهی از سبزیجات، بویژه آش پلو و طعام‌های گوناگون پخته می‌شود. دختران لباس‌های زیبا می‌پوشند و هنرمندان به نغمه سرایی می‌پردازند. در همه جا آهنگ و نوای نوروز طنین انداز می‌شود و کودکان با خوشحالی زیاد مشغول بادبادک بازی می‌شوند.

در باغ ملی «علی شیر نوایی» شهر تاشکند نیز هر سال نمایش‌های زیبا و جالب نوروزی با حضور رئیس جمهوری ازبکستان، نمایندگان سازمان‌های بین‌المللی و سفرای کشورهای مختلف مقیم این کشور برپا می‌شود. تدارک برای برگزاری جشن نوروز از ۳-۲ ماه قبل آغاز می‌شود زیرا برای مردم این کشور عامل تقویت روح و روان با طبیعت، عامل تحکیم مهر و مروت، دوستی، همبستگی، برادری میان مردم، ترویج آسایش و اتحاد میان اقوام مختلف، حفظ ثروت های طبیعی و دعوت به ترویج آن و پاکسازی اماکن عمومی است.

آذربایجان؛ نام‌هایی برای زنده ماندن نوروز

درباره پیدایش جشن نوروز در جمهوری آذربایجان داستان‌های گوناگونی نقل شده است، مراسمی که از پیش از میلاد مسیح در این کشور برگزار و امروزه یکی از جشن‌های بزرگ مردم این کشور محسوب می‌شود. مردم آذربایجان به واسطه اعتقادات شدید به آئین و مراسم نوروز برای با شکوه برگزار شدن این مراسم، تدارک ویژه‌ای می‌بینند؛ از جمله سرودن ترانه‌های خاص، برپایی برنامه‌های شاد و مراسم ارسال خوان سمنو، آویزان کردن کلاه پوستین به درها و کیسه و توبره از سوراخ بام در شب عید و درخواست تحفه.

در زمان تسلط شوروی، برگزاری مراسم نوروز در این کشور هم ممنوع بود اما آذربایجانی‌ها در چارچوب محیط خانواده و محل زندگی، این عید را زنده نگه داشتند. هرچند دولت شوروی با اعلام اول ژانویه به عنوان عید مردم این کشور و تلقی عید نوروز به عنوان مراسمی ارتجاعی، قصد داشت تاریخ و فرهنگ هزار ساله، آداب و رسوم و اعتقادات دینی مردم این کشور را از بین ببرد و اعیاد جدید و ساختگی خود را جایگزین آنها کند اما آذری‌ها در خانه‌های خود، جشن‌های نوروز را برگزار می‌کردند تا این آئین دیرینه فراموش نشود.

در سال ۱۹۶۷، شیخعلی قربانف، مراسم عید نوروز را بصورت عمومی برگزار کرد که از سوی مقامات شوروی سابق تحت تعقیب قرار گرفت و از کار برکنار شد اما مردم این کشور با داستان‌سرایی در مورد این عید و قرارداد نام‌های «نوروز» و «بایرام» روی فرزندان که در این ایام به دنیا می‌آمدند، مانع از بین رفتن عید نوروز شدند. در نهایت پس از استقلال جمهوری آذربایجان در ۱۸ اکتبر ۱۹۹۱، عید نوروز از خانه‌ها به محله‌ها و سپس به میادین شهرها گسترش یافت و تبدیل به یک آئین و مراسم رسمی شد. مراسم عید نوروز از چهارشنبه سوری آغاز و تا ۲۱ مارس ادامه دارد.

قزاقستان؛ تازه شدن با جشن‌های ویژه

شروع اعتدال بهاری، نوروز قزاق‌ها بوده و آنها معتقدند در این روز ستاره‌های آسمانی به نقطه آغاز رسیده، همه‌جا تازه شده و روی زمین شادمانی برقرار می‌شود. نوروز برای مردم این سرزمین بسیار مقدس بوده و عبارت «نوروز» را بسیار محترم می‌دارند زیرا براین باورند نوروز، روزی است که سنگ نیلگون سمرقند آب می‌شود. آنها یکسال منتظر نوروز هستند و اگر در این روز باران یا برف بیارد، آن را به فال نیک می‌گیرند و معتقدند سال خوبی آغاز خواهد شد.

در شب نوروز دختران روستایی با گوشت اسب که «سوقیم» نام دارد، غذایی به نام «اویقی آش» همراه با آویز می‌پزند و در قبال آن آینه، شانه و عطر هدیه می‌گیرند که «سلت اتکیت» نامیده می‌شود. همچنین با پوشیدن لباس نو و سفید که برای‌شان نشانه شادمانی است، فرا رسیدن این روز را به هم تبریک می‌گویند. در عصر نوروز هم رقابت «آیتس» آغاز می‌شود که مسابقه شعر و شاعری است. روشن کردن دو عدد شمع در بالای خانه در شب تحویل سال و تمیز کردن خانه از دیگر رسوم نوروز است زیرا اعتقاد دارند تمیز بودن محل سکونت در آغاز سال نو، مانع بیماری و بدبختی اهالی خانه می‌شود.

جوانان قزاق در عید نوروز اسبی سرکش را زین کرده و عروسکی که ساخته دست خودشان است، با آویز زنگوله‌ای به گردنش در ساعت ۳ صبح که ساعتی معین از شب قزیر است، در شهر و روستا رها کرده تا از این طریق مردم را بیدار کنند. این عروسک در حقیقت نمادی از سال نو است که آمدن خود را سوار بر اسب به همه اعلام می‌کند. همچنین پختن غذایی به نام نوروز گوژه (آش) که تهیه آن به معنی خداحافظی با زمستان بوده و از هفت نوع ماده غذایی تهیه می‌شود، از آیین و رسوم دیگر مردم این کشور است.

ترکمنستان؛ نماد زندگی دوباره

طبق رسم‌های قدیمی و جدید، در ترکمنستان دو مرتبه جشن سال نو گرفته می‌شود؛ یکی بر اساس تقویم میلادی به عنوان جشن بین‌المللی (سال نو) و دیگری نوروز به نشانه احیای آداب و رسوم دیرینه. مردم این کشور عقیده دارند زمانی که جمشید

به عنوان چهارمین پادشاه پیشدادیان بر تخت سلطنت نشست، آن روز را «نوروز» نامیدند. ترکمن‌ها آداب خاصی برای این روز دارند، از جمله غذاهای خاص نوروز و برپایی بازی‌ها و مسابقات گوناگون.

در این ایام ترکمن‌ها با پختن غذاهای معرف نوروزی همانند نوروز کجه، نوروز بامه، سمنی (سمنو) و اجرای بازی‌ها و مسابقات مختلف اسب دوانی، کشتی، پرش برای گرفتن دستمال از بلندی به جشن و شادی می‌پردازند. نیاکان ترکمن عید نوروز را به عنوان سنبل و نماد زندگی دوباره، برکت، مکت، سعادت و رفاه تلقی کرده‌اند. عید نوروز همچنین جشن کشاورزانی است که آذوقه مردم را تامین می‌کنند و به همین دلیل کشاورزان دامنه‌های کوه «کپت داغ» و کناره‌های آمودریا با عظمت خاصی سال جدید را جشن می‌گیرند.

پس از استقلال کشور ترکمنستان رئیس جمهوری این کشور، به منظور احیای رسم دیرین ترکمن‌ها که از نسل‌های پیش وجود داشته، آغاز سال نو را نوروز اعلام کرد و امروز عید نوروز به عنوان جشن ملی به رسمیت شناخته شده است. در ترکمنستان یکم و دوم فروردین مطابق با ۲۱ و ۲۲ ماه مارس هر سال به مناسبت عید نوروز تعطیل رسمی بوده و جشن‌های مختلف مردمی در سراسر این کشور برپا می‌شود.

ترکیه؛ جشنی که ممنوع شده است

نوروز تا تشکیل جمهوری ترکیه، در میان ترکان این کشور برگزار می‌شد اما به تدریج این مراسم اهمیت پیشین خود را از دست داد و تا مدتها تنها در مناطق کردنشین و پاره‌ای از مناطق شمال، رسم و آئین نوروز موجودیت خود را حفظ کرد. البته از سال‌های ابتدایی قرن ۲۱ میلادی، دولت ترکیه برگزاری این عید را به صورت رسمی اعلام کرد تا جاییکه وزارت آموزش و پرورش این کشور در اواسط ژانویه ۲۰۰۵ طی بخشنامه‌ای به مراکز آموزشی این کشور، خواهان برگزاری آئین‌های ویژه عید نوروز به عنوان عید رسمی شد. البته امسال اردوغان با اجرای قانونی عجیب، برگزاری مراسم نوروز را ممنوع اعلام کرد.

مردم عثمانی که ترکیه امروز بخشی از آن امپراطوری است، عید نوروز را به عنوان یکی از محدود ایام جشن می‌گرفتند. آنها این روز را آغاز بهار طبیعت، شروع تجدید حیات، تازگی و طراوت، تفسیر می‌کردند. در این روز حکیم‌باشی معجونی که نوروزیه نامیده می‌شد، برای پادشاهان و درباریان تهیه می‌کرد که از چهل نوع ماده مخصوص تهیه می‌شد و شفا بخش بسیاری از بیماری‌ها و دردها بود. همچنین برخی از مردم این سرزمین نوروز را روزی مقدس در کنار شب قدر و شب برائت برشمردند. بعضی نیز نوروز را زمان ولادت امام علی(ع)، تعیین ایشان به خلافت و سالروز ازدواج‌شان با حضرت زهرا (س) دانسته‌اند.

در شهرهای جنوب شرقی ترکیه، مانند دیاربکر، شانلی اورفا، ماراش و مرسین عید نوروز به صورت باشکوهی برگزار می‌شود که بیشتر منعکس کننده فولکلر مردم آن نواحی است. از ویژگی‌های این جشن، نواختن پر سر و صدای سورنا و دهل و ایراد سخنرانی‌های آتشین در کنار کپه‌های آتش است. این آئین‌ها در میدان‌های بزرگ و اصلی شهرها و روستاها برگزار شده و در خانه‌ها پختن شیرینی‌های خانگی و غذاهای خاص نوروز از سنت‌های دیگر مراسم نوروزی به حساب می‌آید.

پاکستان؛ روز عالم افروز

مردم پاکستان، نوروز را «عالم افروز» می‌نامند؛ یعنی روز تازه رسیده که با ورود خود، جهان را روشن و درخشان می‌کند. در میان مردم این سرزمین تقویم از اهمیت خاصی برخوردار است. بدین سبب، گروه‌ها و فرقه‌های گوناگون دینی و اجتماعی در ابتدای تقویم‌های خود به تاریخچه نوروز و ارزش و اهمیت آن می‌پردازند و آن را «جنتری» نامیده‌اند. از آداب و رسوم عید نوروز برفی، تهیه کردن انواع شیرینی مانند لدو، گلاب حامن، رس ملائی، کیک برفی، شکریاره، کریم رول، سوهن حلو و پختن غذاهای معروف این ایام و عیدی دادن و گرفتن و دید و بازدید اقوام است.

بسیاری از خانواده‌های پاکستانی مراسم نوروز را گرمی می‌دارند، به طوریکه برای یکدیگر کارت تبریک طلایی و الوان مزین به گل و بلبل که نشان از نو شدن طبیعت دارد، می‌فرستند که معمولا بر آن عبارت عید مبارک نقش بسته است. آنها مانند ایرانی‌ها خانه تکانی می‌کنند، لباس نو می‌پوشند، به دید و بازدید می‌روند و سعی می‌کنند کدورت و غم را از دل‌ها بزدايند. خانواده‌های پاکستانی به هنگام نوروز سفره نوروزی رنگین می‌گسترانند و انواع شیرینی و میوه‌ها را بر آن می‌چینند و بزرگترها به کوچکترها هدیه می‌دهند.

در ایام نوروز پاکستانی‌ها سعی می‌کنند از گفتار نامناسب پرهیز کرده و با کلماتی محترمانه از یکدیگر نام می‌برند. سرودن اشعار نوروزی به زبان‌های اردو، دری و عربی در این ایام مرسوم است، که بیشتر در غالب قصیده و غزل بیان می‌شود. پاکستانی‌ها بر این باورند مقصد نوروز امیدواری در آرامش، صلح و آشتی نگهداشتن جهان اسلام و عالم انسانیت است، تا آنجا که آزادی، آزادگی، خوشبختی، کامیابی، محبت، دوستی و برادری همچون بوی خوش گل‌های بهاری، در دل مردم جایگزین صفت‌های دیگر می‌شود.

مصر؛ نوروزی با زمان‌های متفاوت

مصریان باستان از یک‌سو با آمدن فصل بهار و قرار گرفتن خورشید در برج حمل سال فلکی خود را آغاز سال می‌کردند و این روز به عقیده آنان آغاز خلقت بوده است. توت حکیم معروف مصری آغاز سال نو مصریان را مقارن با ظهور ستاره شعرای یمانی در برج خورشید قرار داد و مصریان برای زنده نگهداشتن نام این حکیم فرزانه ماه آغازین سال نو را به نام او ثبت کرده و آن روز، جشن ملی مصریان لقب گرفت. از سوی دیگر کاهنان مصری برای رود نیل و روزی که در آن رود طغیان می‌کرد، احترام خاصی قائل بوده، آن را مقدس می‌شمارند و گاهی صفت الهی نیز به آن می‌دادند زیرا تنها منبع درآمد شهرها و کشورشان بود.

بر این اساس، قبطیان جشنی سالانه به نام نیروز که به عربی به آن نیروز می‌گویند، تشکیل دادند که هر سال در اول پائیز و آغاز

فصل زراعی و زمانی که رود نیل طغیان کرده و زمین‌های اطرافش را سیراب می‌سازد، برگزار می‌کردند. روز دهم یا یازدهم از ماه سپتامبر یعنی روز اول ماه توت که یکی از ماه‌های مصر باستان بوده، آغاز سال در تقویم قبطیان محسوب می‌شود. نوروز قبطی در مصر با نوروز در ایران هرچند از لحاظ زمانی تفاوت دارد ولی در اصل یکی است زیرا مصریان این جشن را از ایرانیان گرفته و یادگاری از دوره تسلط هخامنشیان بر مصر است، گرچه خود قبطیان آن را مربوط به مصر باستان می‌دانند.

در مورد چگونگی پیدایش نوروز در مصر روایت‌های مختلفی وجود دارد. عده‌ای معتقدند نوروز از زمان کمبوجیه یعنی از سال ۵۹۵ ق.م. وارد این سرزمین شد و گروهی معتقدند نوروز در زمان خسرو پرویز و سال ۶۱۹ وارد مصر شده است اما عده‌ای دیگر تاریخ ورود نوروز به مصر باستان را در عهد حکومت داریوش جانشین کمبوجیه برشمرده‌اند. البته در زمان بطلمیوس معبد «دندره بزرگ» با ۱۲ ستون به نمایندگی از ۱۲ ماه سال ساخته شد که پادشاه همراه با ۱۳ کاهن پرچم به‌دست که نشانه‌هایی از خدایانشان بر آن حک شده بود، وارد آن معبد شده و مراسم مذهبی خاص و جشن نوروز را در آن برگزار می‌کردند.

روسیه؛ پایان ممنوعیت جشن باستانی

مردم ساکن در قلمرو اتحاد جماهیر شوروی سابق هنوز خاطره تلخ ممنوع بودن برگزاری مراسم عید نوروز در دوران پیش از استقلال را در ذهن دارند؛ ممنوعیتی که مانع ترویج این عید بزرگ در میان اقوام ساکن شوروی در سطح عمومی شده بود. با این حال اقوام و ملیت‌های ساکن شوروی توانستند در چارچوب محیط خانواده و محل زندگی آئین‌های جشن‌های ویژه عید نوروز را زنده نگه دارند تا جایی‌که امروز در برخی مناطق کشور پهناور روسیه بویژه منطقه قفقاز و ولگا و جمهوری‌های مسلمان نشین داغستان و تاتارستان عید نوروز بصورت باشکوه جشن گرفته می‌شود.

عید نوروز امروزه آئین باستانی در میان ۲۵ میلیون مسلمان از حدود ۴۰ قومیت در روسیه است؛ عیدی که از خاستگاه اصلی‌اش در ایران باستان، روی فرهنگ کشورها و ملل منطقه بویژه مناطق آسیای مرکزی و قفقاز داشته تأثیر داشته و حدوداً از هزار سال پیش به روسیه راه یافته است. این عید چه در میان اقوام بومی ساکن روسیه همچون آوارها، اوستیایی‌ها و چه اقوام مهاجر همچون تاجیک‌ها، افغان‌ها، قرقیزها، ازبک‌ها، آذری‌ها و قزاق‌ها بصورت گسترده جشن گرفته می‌شود.

البته پس از فروپاشی شوروی و در پنج سال اخیر نمایندگان بیش از ۳۰ قوم و ملیت از جمله ایرانی‌ها، ترک‌ها و قزاق‌ها هر سال در ایام نوروز مراسم ویژه جشن و شادی بصورت دسته جمعی برگزار می‌کنند. ضمن اینکه نوروز با عیدی بومی به نام «ماسلنیتسا» که پیام آور آغاز بهار بوده و در میان روس‌ها دارای مقبولیت خاصی است، تقارن دارد. در این عید مترسک‌ها آتش زده می‌شود که این نشانه رخت بستن سرما و زمستان و آغاز فصل بهار است؛ به همین دلیل توجه به جشن نوروز در میان روس‌ها در سال‌های اخیر افزایش یافته و مردم این کشور آن را به عنوان عید آغاز بهار و شکوفایی طبیعت می‌شناسند.

هند؛ جشن رنگ‌ها در بهار

در میان هندیان، جشن هولی که همانند جشن نوروز برگزار می‌شود که از اعیاد رسمی و جشنواره‌ای ملی و مذهبی بهاره بوده و به جشنواره رنگ‌ها نیز معروف است. این جشن در روز پایانی ماه مارس و آخرین روز زمستان برگزار می‌شود که همه مردم هندوستان در این روز تعطیل هستند. در این جشن دو روزه، اهالی هر منطقه با پاشیدن آب و رنگدانه‌های مخصوص به سوی یکدیگر و نیز اجرای موسیقی و رقص، به شادی می‌پردازند. در این آئین، همه افراد اعم از زن و مرد و پیر و جوان شرکت می‌کنند و باور دارند که با فرارسیدن بهار، بار دیگر روشنایی بر تاریکی و خوبی بر بدی پیروز شده‌است.

در غروب یا شب‌هنگام اولین روز این جشن، آتشی بزرگ روشن شده و قبل از آن، آتش بزرگ دیگری روی مکانی که از قبل آماده شده، روشن می‌شود و تمثالی از هولیکا که از خیزران و بویا ساخته شده، در حرکتی دسته‌جمعی و منظم به‌همراه خوانندگان و نوازندگان محلی به‌وسیله برهمن‌ها به محل حمل می‌شود. تمثال در وسط آتش گذارده می‌شود و دستیار برهمن آن‌را طواف می‌کند و قبل از اینکه آن‌را آتش بزنند، اشعاری را در ستایش هولی ذکر می‌کند.

در روز دوم از صبح تا ظهر مردم با هر عقیده و مذهبی، بر سر و روی لباس‌های دوستان و خویشان گرد رنگ می‌ریزند یا با آب‌فشان، آب رنگی بر سر و روی هم می‌پاشند. در غروب همان‌روز مردم به همدیگر شیرینی تعارف می‌کنند و دوستان سه‌بار همدیگر را در آغوش می‌گیرند و برای هم آرزوی خوشبختی می‌کنند. در این جشن دو روزه، مراسم‌های خاص و غذاها و شیرینی‌های مخصوص برای مهمانان تهیه می‌شود.

لبنان؛ داستان پیروزی بر ضحاک

حضور پر رنگ فرهنگ غربی در لبنان باعث نشده است، مردم این کشور بسیاری از آداب، رسوم و فرهنگ عربی - اسلامی خود را از دست بدهند. لبنانی‌ها احترام ویژه‌ای برای فرهنگ ایرانی قائل هستند که در این بین عمده مراسم نوروز توسط کردهای لبنانی برگزار می‌شود. هزاران کرد لبنانی، هر سال عید نوروز مصادف با اولین روز بهار و نو شدن طبیعت را به عنوان روز ملی همچون دیگر ایرانیان در درون و بیرون از میهن‌شان، جشن می‌گیرند زیرا نوروز برای آنها، از جمله کردهای ساکن لبنان، دو معنا دارد: یکی «عید آزادی» و دیگری «عید بهار».

به باور این قوم، ۲۷۰۶ سال پیش، حاکمی مستبد به نام «ضحاک» که آشوری بود، در نینوا - موصل کنونی در عراق - بر کردها حکومت و به آنان ستم می‌کرد، به گونه‌ای که بسیاری از کردها از ترس ظلم و ستم‌های وی به کوه‌ها پناه می‌بردند. شخصیتی به نام «کاوه»، کردها را گرد هم آورد و آنان به رهبری وی بر ضحاک ستمگر شوریدند و او را به قتل رساند. پس از رهایی کردها از بند ظلم ضحاک و رسیدن به نعمت آزادی، در ارتفاعات، کوه‌ها و کوهستان‌ها به جشن و شادمانی پرداختند.

به عقیده کردها، روز پیروزی بر ضحاک مصادف با اول بهار بود و از این‌رو کردها همه ساله این روز را به عنوان «عید بهار» جشن

می‌گیرند؛ همچنین به همین مناسبت، سنت روشن کردن آتش در شب نوروز هنوز در میان کردها پابرجاست. در حال حاضر، حداقل ۳۵ هزار نفر از مردم و ساکنان لبنان همه ساله نوروز را در نخستین روز بهار جشن می‌گیرند. همچنین شماری از ایرانیان که در گذشته دور دست از ایران مهاجرت و در مناطق بعلیک در شرق لبنان و جنوب به ویژه شهر صور زندگی می‌کنند، نیز به برگزاری مراسم عید نوروز می‌پردازند.

عراق؛ رسمی شدن با سقوط صدام

یکی دیگر از کشورهای منطقه که عید نوروز را جشن می‌گیرد، عراق است. دولت این کشور عربی، به مناسبت عید نوروز پنج روز تعطیل رسمی اعلام کرده و بیشتر مقام‌های عالی کشور به ویژه کردها مراسم ویژه نوروز برگزار می‌کنند. البته از نخستین روز تاسیس حکومت کنونی عراق، تعطیلات نوروزی اجرایی و نوروز به یکی از اعیاد و روزهای مهم عراق تبدیل شده است؛ هرچند در زمان حکومت صدام حسین هم با وجود دشمنی سرسختانه وی با آئین‌های غیر عربی، مراسم عید نوروز در میان مردم برگزار می‌شد.

کردهای عراق در نوروز رسمی دارند که اگر کسی در طول سال عزیزش را از دست داده، در خانه خود مانده و اقوام و دوستان، به دیدنش می‌روند. همچنین قوم ایزدی‌ها نیز که عموماً در شمال عراق زندگی می‌کنند، نوروز را به شکلی ویژه جشن می‌گیرند. برای آنها چهارشنبه سوری، جشن اول سال است که آن را چهارشنبه سور یا چهارشنبه سرخ می‌نامند. این جشن در شب اولین چهارشنبه ماه آوریل که نیشان نامیده شده، برپا می‌شود. رنگ کردن تخم مرغ که از دیدگاه آنها باعث سبزی دشت و صحرا می‌شود و مسح قطرات شبنم که عامل شفای بیماری‌هاست، از دیگر رسوم آنها در نوروز است.

آلبانی؛ مراسمی با جایگاهی خاص

در آلبانی «سلطان نوروز» به عنوان یک جشن ملی هر ساله به شکلی ویژه برگزار می‌شود؛ جشنی که بعد از فروپاشی نظام کمونیستی انورخوجه و بازگشت مجدد آزادی مذاهب در آلبانی از سوی دولت بعنوان یک جشن ملی شناخته شده و تعطیل عمومی اعلام شده است. این جشن همه ساله در روز 22 مارس (دوم فروردین) یک روز پس از نوروز ایرانیان توسط ایشان برگزار می‌شود که در آن بکتاشیان تولد امام علی (ع) را همراه با بهار طبیعت جشن می‌گیرند.

محل برگزاری این جشن در معبد‌های بکتاشی‌ها که به آن «تکیه» می‌گویند و به صورت دسته جمعی است. بزرگ‌ترین و مجلل‌ترین مراسم در تکیه اصلی بکتاشی‌ها در شهر «تیرانا» و با حضور رهبر آنها که به او «بابا» می‌گویند، و همچنین حضور فعالان سیاسی و مذهبی داخلی و خارجی اجرا می‌شود. مریدان بکتاشی یا آرشیک‌ها به زیارت قبر رهبران پیشین که در باغ تکیه قرار دارد، می‌روند و با بابا رشادی یا کورجوش، دیدار می‌کنند. در ابتدای برنامه سرود ملی کشور آلبانی نواخته می‌شود و پس از آن بابا رشادی با همراهی دروایش دیگر، برنامه خواندن سرود سلطان نوروز را آغاز می‌کند.

سپس نوبت به سخنرانی «بابا» می‌رسد. پس از سخنرانی، شعرهایی از نعیم فراشی شاعر آلبانی که بکتاشی نیز بوده است، خوانده می‌شود. این شاعر نه تنها به زبان آلبانیایی شعر سروده، بلکه به زبان‌های یونانی، ترکی و فارسی نیز شعر دارد. مراسم سلطان نوروز با دیدار مردم با بابا رشادی و دیگر رهبران ادامه می‌یابد. به هر فرد در زمان خروج، لقوم «راحت الحلقوم» تعارف می‌شود.

قرقیزستان؛ جشن جالب یک روزه

عید نوروز در میان برخی از مردم قرقیزستان تنها یک روز آنهم در روز اول یا دوم فروردین‌ماه است. اگر اسفند ۲۹ روز باشد، اول فروردین و اگر ۳۰ روز باشد، دوم فروردین این جشن برگزار می‌شود. مراسم جشن این روز را در شهرها دولت تدارک می‌بیند و در روستاها بزرگان و ریش سفیدان در برگزاری آن دخالت دارند. پختن غذاهای معروف قرقیزی مانند بش بارماق، مانته برسک، و کاتما مرسوم است که به صورت رایگان بین حاضران در جشن پخش می‌شود. ضمن اینکه برگزاری مسابقاتی از قبیل سوارکاری و غیره نیز در این روز مرسوم است و به شکل چشم‌گیری برگزار و جوایز ارزنده‌ای به نفرات برتر داده می‌شود.

اندرق از بزرگترین روستاهای قرقیزستان است که مردمانش تاجیک بوده و به زبان فارسی - تاجیکی صحبت کرده که به شکلی خاص مراسم نوروز را برگزار می‌کنند. هر سال جوانان هزینه پخت غذاهای نوروزی و زنان طبق طالع‌شان مسئولیت پخت آن را برعهده می‌گیرند. کودکان هم برای نوروز از چند روز قبل آماده می‌شوند و شعر و ترانه‌های نوروزی می‌خوانند تا در روز جشن هنر خود را به اهل ده نمایش بدهند.

تایلند؛ جشن سه روزه آب

عید نوروز در تایلند «سانگ ران» نام دارد و در روز ۱۳ ماه آوریل یا ۲۵ فروردین هر سال برگزار می‌شود، جشنی سه روزه که به «جشنواره آب» مشهور است. «سانگ ران» که در زبان تایلندی به معنای حرکت است، فرصتی را برای گردهم آمدن اعضای خانواده فراهم می‌آورد تا به بزرگترهای خانواده ادای احترام کنند. در این مراسم بزرگترها با ریختن آب معطر روی دستان کوچکترها آنها را متبرک کرده و به خانه خویش می‌فرستند. «سانگ ران» همچنین روزی برای يك پاکسازی بهاری است که در آن براساس باورهای مذهبی هرچیز کهنه و بی‌استفاده باید دور انداخته بشود تا بدشانسی از صاحبش دور شود.

یکی از مشهورترین آداب این جشنواره پاشیدن آب روی یکدیگر است. مردم تایلند بر این باورند که از این طریق بدشانسی‌ها را از یکدیگر می‌زدایند و سعادت و خوشبختی را جایگزین آن در خانواده‌های می‌کنند. آنها همچنین در این روزها به معابد می‌روند تا ضمن عبادت، برای راهبان معابد غذا ببرند. هرچند در اصل سنت آب ریختن روی یکدیگر، به معنای احترام گذاشتن است اما با توجه به اینکه این جشن در گرمترین ماه سال انجام می‌شود، این جشن به مراسمی مهیج برای جوانان تبدیل شده که در آن

با انواع ظرف‌ها یا تنگ‌های آبی اقدام به ریختن آب به یکدیگر در خیابان‌ها می‌کنند.

ویتنام؛ دوره‌گردهایی شبیه جنگل صورتی

جشنی همانند نوروز در اواسط بهمن‌ماه در ویتنام برگزار می‌شود. این عید به طور رسمی، سه روز بوده که گاه ممکن است تا یک هفته کامل طول بکشد. مردم ویتنام در این روز برای احترام به ارواح، اجداد و بزرگان فامیل مراسم ویژه‌ای برگزار می‌کنند. همچنین هدایایی از انواع غذا و اشیای زیبا میان دوستان و همسایگان مبادله می‌شود. آنها می‌کوشند در این عید دور خانواده خود جمع شده، کیک چهارگوش پرتقالی همراه با غذاهای سنتی به همراه مربای زرد رنگ صرف کرده و در دعای خانواده شرکت کنند.

در بازارها انواع کاردستی‌ها مانند درخت و انواع شکلات به اشکالی مختلف ساخته و عرضه می‌شود که همه سمبلی از زندگی و آینده خوش است. دوره‌گردها در شهر با باری پر از هلو، با دوچرخه‌ها حرکت می‌کنند و تعداد آنها به حدی است که خیابان‌ها شبیه به جنگلی صورتی رنگ و در حرکت به نظر می‌رسد. ویتنامی‌ها پیش از این عید، خانه‌های خود را تمیز می‌کنند و لباس‌های نو می‌پوشند و ادارات و مراکز تجاری با روبان و پارچه‌های قرمز که تبریک سال نو بر آن نوشته شده، تزیین می‌شود. مراسم نوروز در ویتنام، هر ساله صدها توریست خارجی را به این کشور جلب می‌کند.

زنگبار؛ عید صادراتی بازرگانان

«زنگی» به معنی تیره رنگ و سیاه و «بار» یعنی جایگاه کاخ مانند، ساحل و کناره است و زنگبار یعنی ساحل سیاهان و یا سرزمین سیاهان که اروپاییان آن را «زنزیبار» و کشورهای دیگر «زنجبار» می‌خوانند. زنگبار، در سواحل شرقی قاره آفریقا قرار دارد و ایرانی‌ها از دوران هخامنشی‌ها با این بخش از آفریقا در رفت و آمد بازرگانی بوده‌اند. در زمان‌های کهن، به ویژه پس از یورش تازیان به ایران زمین، گروه بزرگی از مردم شیراز به زنگبار، کوچ کردند و از همان زمان‌ها، آئین‌های ایرانی مانند نوروز را نیز با خود به همراه بردند و اینک سال‌هاست که نوروز جشنی شناخته شده به نام «نوروزی» در زنگبار (تانزانیا) است.

کدبان علی عطار، مستند ساز ایرانی می‌نویسد: در دوران پایانی سده ۱۹ و ابتدای سده بیستم، دولت انگلستان جزیره زنگبار را که در نزدیکی کرانه باختری آفریقا قرار دارد، به تصرف خود درآورد و برای پیشبرد بخشی از کارهای فنی در آنجا، گروهی از پارسیان هند را که در گجرات هندوستان زندگی می‌کردند، استخدام و به آنجا فرستاد و به این ترتیب ۱۵۰ خانواده پارسی نیز در زنگبار ماندگار شدند و همه ساله جشن ملی نوروز را برپا داشتند.

ژاپن؛ کیمونو و کیک موشی

مردم ژاپن هم در روزهای ابتدایی بهار جامه‌های سنتی خود (کیمونو) را برتن کرده و کیک موشی می‌پزند و می‌خورند. پختن این کیک رسمی دیرینه در میان مردم ژاپن است که آرد برنج پخته را با هاون خمیر کرده و با مواد مختلفی آن را آماده و تزئین می‌کنند. البته در خانه‌های کوچک امروزی مردم ژاپن کنونی جایی برای کوبیدن و پختن این نوع کیک نیست، به همین دلیل آنها ماشین‌های کیک‌پز که ویژه موشی‌پزی است، استفاده می‌کنند که به آن موشی‌تاکمی می‌گویند.

در گذشته مردم ژاپن برخلاف سایر مردمی که جشن نوروزی دارند، در هنگام فرار رسیدن بهار و عید نوروز از جارو کردن جلوی درب خانه‌هایشان خودداری می‌کردند زیرا معتقد بودند این رسم موجب ماندگاری خیر، برکت و سلامتی خواهد شد.

چین؛ کاغذهای سرخ برای دوری از شیطان

مردم چین طبق آئین‌های کهن، به هنگام شب سال عید نوروز یعنی آغاز فصل بهار، کاغذهای سرخ را بریده و به شیشه‌ها و چارچوب پنجره‌ها می‌چسبانند. کاغذها باید به رنگ قرمز باشد و پیرترین زن خانواده باید این برش‌ها را تهیه کند. چینی‌ها عقیده دارند که این کاغذها می‌تواند روح شیطان را از آنان و خانواده‌شان دور کند. امروزه این رسم در چین تغییر کرده و انواع کاغذها به رنگ‌های شاد و زیبا به پنجره‌ها آویخته می‌شود. چینی‌ها عقیده دارند این کاغذها سبب خوشبختی در سال نو می‌شود.